

Luister- en kijkvaardigheid in de lessen Nederlands

Les – Taalblad, Pendelaars

Tekstsoort, publiek, niveau

Informatieve en persuasieve tekst

Onbekend publiek

Structurerend niveau voor leesvaardigheid, beoordelend niveau voor luistervaardigheid

Verwijzing naar het leerplan

Leerplan 1ste graad A-stroom AV Nederlands Eerste graad

1997/0279/030 1ste en 2de leerjaar

Mondelinge taalvaardigheid: luisteren en spreken

Waar het op aankomt, is dat de leerlingen door middel van volgehouden oefening echt mondig worden. Natuurlijk moeten zij niet alle gesproken uiteenzettingen kunnen volgen of aan elke mogelijke discussie kunnen deelnemen. Wat zij wel moeten kunnen, is het volgende:

1 gesproken teksten volgen en begrijpen die voor hen, in hun studie en in hun leven van belang zijn

2 zich vlot en in een acceptabel Nederlands uitdrukken.

Luisteren

Doelen

1 De leerlingen herkennen voor hen relevante tekstsoorten, als daar zijn: *uiteenzettingen door leraar of lerares van een leerstofonderdeel, gesprekken over school- of klasgebeuren waaraan twee of meer leerlingen deelnemen, jeugdprogramma's op radio en tv, instructies in verband met het uitvoeren van handelingen voor onbekende leeftijdsgenoten, telefoongesprekken met bekende volwassenen, korte exposés, verhalen, uitspraken in een discussie, oproepen of uitnodigingen tot een activiteit, mondeling aangeboden ontspannende teksten, reclameboodschappen in de media.* (1, 2, 21)

2 De leerlingen herkennen formele en inhoudelijke kenmerken van de onder 1 aangegeven tekstsoorten (21).

3 De leerlingen herkennen bij de onder 1 aangegeven tekstsoorten ook de hoofdlijnen van de opbouw.

4 De leerlingen kunnen bij planning, uitvoering en beoordeling van hun luistertaken bewust de volgende luisterstrategieën toepassen (3, 20.1):

- **bepalen van een luisterdoel;**
- **zich op het luisteren oriënteren door zich gepaste vragen te stellen;**
- **gebruikmaken van aanwijzingen binnen de communicatiesituatie;**
- **concentreren van de aandacht;**
- **noteren van belangrijke informatie;**
- **vragen stellen bij onduidelijkheid;**
- **efficiënt de gevraagde of gewenste informatie uit bedoelde tekstsoorten halen.**

5 Bij het beluisteren van de bedoelde tekstsoorten kunnen de leerlingen het beluisterde aan eigen

ervaringen en opvattingen toetsen én er een persoonlijk standpunt tegenover innemen.

Attituden

Binnen gepaste situaties zijn de leerlingen tot het volgende bereid (4):

- **te luisteren;**
- **de hierboven aangeduide luisterstrategieën toe te passen;**
- **een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen;**
- **luisteraandacht te laten blijken;**
- **een ander te laten uitspreken;**
- **over de eigen luisterhouding te reflecteren;**
- **het beluisterde aan eigen ervaringen en opvattingen te toetsen.**

Spreeken

Doelen

1 In alle voor hen relevante spreek situaties zijn de leerlingen tot het volgende in staat:

- **duidelijk articuleren;**
- **spreeken zonder storende haperingen, herhalingen en stoplappen;**
- **de woorden gebruiken die bij de bespreking van een bepaald onderwerp horen (zie ook doel 6);**

- mensen op een passende wijze aanspreken;

- uitmaken in welke situaties het gebruik van Standaardnederlands voor de hand ligt;

- **zich in een acceptabel Nederlands uitdrukken. (1)**

2 De leerlingen kunnen bij het plannen, uitvoeren en beoordelen van hun spreektaken bewust de volgende spreekstrategieën toepassen (7, 20.2):

- *bepalen van een spreekdoel;*

- *verzamelen van informatie;*

- *opstellen van een spreekplannetje;*

- *duidelijk formuleren van hun spreekbedoeling.*

3 De spreekvaardigheid van de leerlingen moet zich tot de volgende spreekopdrachten uitstrekken (5, 6, 21):

a voor bekende leeftijdsgenoten: - instructies geven;

b voor leraar en klasgenoten: - informatie meedelen die ze met betrekking tot een bepaald onderwerp, thema of opdracht verzameld hebben;

- aan een gedachtewisseling deelnemen, daarin een standpunt onder woorden brengen en toelichten;

b voor bekende volwassenen: - vragen stellen over en antwoord geven op vragen met betrekking tot in de klas behandelde leerstofonderdelen;

- *uitnodigen tot deelname aan een activiteit;*

- *gevoelens, gewaarwordingen, verwachtingen in verband met het klasgebeuren meedelen;*

c voor onbekende volwassenen: - inlichtingen geven of erom vragen in een (telefoon)gesprek.

4 Met de leerlingen wordt tevens het volgende nagestreefd:

a een goede ademtechniek, een goed stemgebruik, een goede articulatie;

b het overwinnen van spreekremmingen en podiumvrees.

Attituden

Binnen gepaste communicatiesituaties zijn de leerlingen tot het volgende bereid (8):

- **te spreken;**

- **algemeen Nederlands te spreken;** (zie voetnoot (1) op de vorige bladzijde)

- hun beurt in een gesprek af te wachten;

- **een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen communicatiegedrag;**

- hun eigen mening te uiten;

- spontaan en geëngageerd voor te lezen, te vertellen, voor te dragen en te spelen.

3.2

Lezen

Doelen

1 De leerlingen herkennen voor hen relevante **tekstsoorten**, als daar zijn: (alfabetische) lijsten, *tabellen, schema's*, woordenboekitems, registers, inhoudsoverzichten, *ondertitels bij informatieve en ontspannende televisieprogramma's, studieteksten, brieven, schriftelijke oproepen of uitnodigingen tot actie*, instructies, *reclame teksten en advertenties, informatieve teksten* (m.i.v. informatiebronnen zoals teksten uit week- en dagbladen enz.) (9, 10, 21)

2 De leerlingen herkennen formele en inhoudelijke kenmerken van de onder 1 opgesomde tekstsoorten.

(21)

3 De leerlingen kunnen aanwijzen hoe een (eenvoudige) informatieve tekst opgebouwd is. Zie ook: taalbeschouwing (4.1).

4 De leerlingen kunnen bewust de volgende leesstrategieën toepassen (11, 20.3):

bepalen van een leesdoel;

zich op het lezen oriënteren door zich gepaste vragen te stellen;

gebruikmaken van aanwijzingen binnen de communicatiesituatie;

concentreren van de aandacht;

efficiënt gebruikmaken van voorkennis;

snel vinden van de belangrijkste informatie in een tekst;

herlezen van onduidelijke passages;

bij niet bekende woorden: bevragen van context of raadplegen van woordenboek;

efficiënt vinden van gevraagde of gezochte informatie in informatieve teksten.

5 Bij het lezen van de bedoelde tekstsoorten kunnen de leerlingen het gelezene aan eigen ervaringen en opvattingen toetsen én er een persoonlijk standpunt tegenover innemen.

Attituden

Binnen gepaste situaties zijn de leerlingen tot het volgende bereid (12):

- te lezen;

- de hierboven aangeduide leestechneken toe te passen;

- over de inhoud van een tekst te reflecteren;

- de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen;

- hun eigen waardering en voorkeur voor bepaalde teksten uit te spreken.

Eindtermen "Nederlands" van de eerste graad van het gewoon secundair onderwijs
Van toepassing vanaf 1 september 2010

Luisteren

1 De leerlingen kunnen luisteren naar de volgende tekstsoorten (verwerkingsniveau: structureren):

-een uiteenzetting door de leraar over een leerstofonderdeel in de klas;

-een dialoog, polyloog met medeleerlingen met betrekking tot het school- en klasgebeuren;

-een **jeugdprogramma op radio en tv**;

-instructies in verband met het uitvoeren van handelingen voor onbekende leeftijdgenoten;

-een telefoongesprek met een onbekende volwassene.

2 De leerlingen kunnen luisteren naar de volgende tekstsoorten voor leeftijdgenoten

(verwerkingsniveau: beoordelen):

-uitspraken in een discussie;

-oproepen en uitnodigingen tot een activiteit;

-mondeling aangeboden ontspannende teksten;

-reclameboodschappen in de media.

3 Bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun luistertaken kunnen de leerlingen de strategieën gebruiken die in eindterm 18 opgesomd zijn.

4* De leerlingen ontwikkelen binnen gepaste communicatiesituaties een bereidheid om: te luisteren;

een ander te laten uitspreken;

een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen;

te reflecteren over hun eigen luisterhouding;

het beluisterde te toetsen aan eigen kennis en inzichten.

Spreken

5 De leerlingen kunnen de volgende tekstsoorten produceren (verwerkingsniveau: structureren):

-vragen en antwoorden met betrekking tot leerstofonderdelen in de klas;

-instructies aan bekende leeftijdgenoten;

-uitnodigingen aan een bekende volwassene tot deelname aan een activiteit;
 -(telefoon)gesprekken: een onbekende volwassene inlichtingen geven of erom vragen;
 -mededelingen: de informatie die ze met betrekking tot een bepaald onderwerp, thema of opdracht hebben verzameld aan de leraar en klasgenoten aanbieden;
 -mededelingen: gevoelens, gewaarwordingen, verwachtingen in verband met het klasgebeuren tegenover een bekende volwassene verwoorden.

6 De leerlingen kunnen aan een gedachtewisseling in de klas deelnemen, daarin een standpunt onder woorden brengen en toelichten (verwerkingsniveau: beoordelen). 29

7 Bij de planning, uitvoering, en beoordeling van hun spreektaken kunnen de leerlingen de strategieën gebruiken die in eindterm 19 opgesomd zijn.

8* De leerlingen ontwikkelen binnen gepaste communicatiesituaties (zie eindtermen 5 en 6) een bereidheid om:

te spreken;

Algemeen Nederlands te spreken;

een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen communicatiegedrag.

Lezen

9 De leerlingen kunnen de volgende tekstsoorten voor leeftijdgenoten lezen (verwerkingsniveau: structureren):

-schema's en tabellen;
 -de ondertiteling bij informatieve en ontspannende televisieprogramma's;
 -studieteksten;
 -fictionele teksten.

10 De leerlingen kunnen de volgende tekstsoorten voor leeftijdgenoten lezen (verwerkingsniveau: beoordelen):

-brieven;
 -schriftelijke oproepen of uitnodigingen tot actie;
 -instructies;
 -reclame teksten en advertenties;

informatieve teksten, inclusief informatiebronnen.

11 Bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun leestaken kunnen de leerlingen de strategieën gebruiken die in eindterm 18 opgesomd zijn.

12* De leerlingen ontwikkelen binnen gepaste situaties een bereidheid om: te lezen;

te reflecteren over de inhoud van een tekst;

de verkregen informatie aan eigen kennis en inzicht te toetsen;

zich in te leven in fictionele tekstsoorten;

hun persoonlijke waardering en voorkeur voor bepaalde teksten uit te spreken.

Strategieën

18 De leerlingen kunnen bij de eindtermen luisteren, lezen, spreken en schrijven de volgende strategieën inzetten:

zich oriënteren op aspecten van de luister-, lees-, spreek- en schrijftaak: doel, teksttype en eigen kennis, en voor spreken en schrijven ook op de luisteraar of lezer en op andere bronnen van kennis;

hun manier van luisteren, lezen, spreken en schrijven afstemmen op het luister-, lees-, spreek- of schrijfdoel, en voor spreken en schrijven ook op de luisteraar of lezer;

tijdens het luisteren, lezen, spreken en schrijven hun aandacht behouden voor het bereiken van het doel;

het resultaat beoordelen in het licht van het luister-, lees-, spreek- of schrijfdoel;

het resultaat bijstellen.